

VAN SCHAPENLAND TOT HEEMTUIN

Marja van Schie

Op het gemeentehuis van Muntendam vond men ergens in een la in 1981 enige aantekeningen van een vroeger burgervader met plannen om een Heemtuin aan te leggen. Menno van Duinen, ambtenaar welzijn, dook daarin, ging op zoek naar werkwilligen, geld en grond. De gemeente stelde drie hektare schapenland ter beschikking, de sociale dienst benaderde werklozen, wat 6 vrijwilligers opleverde en uit verschillende hoeken kwam financiële steun. In maart 1982 ging de eerste spa de grond in en nu, 4 jaar verder, tiert de inheemse natuur weelderig. Ruim 300 plantesoorten staan in het natuurlijk gekreëerde milieu er goed aangeslagen bij.

Op het beschikbaar gestelde land waar al wat bomen stonden, moest heel wat veranderen om van de egale zandgrond een afwisselend milieu te maken. Nadat er een keet was gebouwd werd begonnen met het graven van een vijver, slootjes en een moeras. Daarna werden er delen opgehoogd voor de heide en de droge bult, er werd veen voor de vijver aangesjouwd, klei voor de onkruidakker en heideplaggen voor de heide. Rond de bossen werden takken gelegd, 'houtwallen' van 1 à 2 m breed. Deze hebben een functie als schuil- en broedplaats voor vogels en andere dieren. Later werd er nog een kruidentuin aangelegd. Die kruidentuin is meer gemaakt als lokkertje, want zegt Menno van Duinen, toen die kruidentuin er nog niet was waren de mensen niet zo enthousiast, ze zagen niet zoveel in die wilde tuin. Dat veranderde toen we bij de ingang die geordende perkjes aangelegd hadden, dat geeft een goede eerste indruk waardoor mensen de volgende stap naar het 'onkruid' makkelijker zetten.

Verzamelen van materiaal

Jelle Norder, bioloog van de Stichting Landschapsonderhoud, heeft met de ontwerptekeningen geholpen. Ook heeft hij veel plantenmateriaal aangedragen of op de plekken gewezen waar we materiaal konden vinden. Genoemde Stichting werkt in de hele provincie, zij wordt gekonfronteerd met bv. wegwerkzaamheden. Op het industrieterrein in Groningen groeiden orchideeën, die staan nu hier omdat ze moesten wijken voor een weg.

Niet al het materiaal is 'gevonden'. Er zijn ook kwekerijen waar we zaad of planten kopen. Bv. bij Heiligen

Tonkens die in Odoorn een wilde plantenwekerij heeft (zie Noorderbreedte no 21984). Ook ruidlagen die de Heemtuin organiseert leveren nieuwe plantjes op.

'We hebben nu ongeveer 'A deel van de Nederlandse flora, dat zijn wel de meest voor de hand liggende, op 'n paar zeldzame gevallen na', (volgens Menno van Duinen.)

Het is de bedoeling dat de planten zich thuisvoelen in het gekreëerde milieu. Er ontstaan ook spontaan plantjes. Uit Drente kreeg de heemtuin een stuk heide en daar is na twee jaar zonnedaauw opgekomen, dat heeft zich nu verspreid. Dat zaad zat in die hei en kennelijk zijn de omstandigheden zo goed dat het spontaan tot ontkiemen kwam.

'Maar', zegt Marianne van Lier, coördinator van de Heemtuin, 'we zijn niet bezig met het maken van plantengemeenschappen maar met het creëren van mi-

lieus waar bepaalde planten zich thuis kunnen voelen. Met die milieus beginnen we; zo hebben we op een droge bult heidemaaisel van de zandgrond gestrooid, in de hoop dat dat zou ontkiemen. Dat kan 8 jaar duren maar daar groeien nu al verscheidene heideplantjes op. Het is niet ons streven om hier de hele Nederlandse flora naartoe te halen. Sommige milieus zijn te specifiek. Zo heb je in Zuid-Umhurg een zgn. zinkflora; die plantjes groeien alleen maar bij een beekje waar zink in voorkomt. Het gaat te ver om hierzo'n beekje aan te leggen. Ons uiteindelijke streven is om de helft van de Nederlandse flora hier te hebben, dat betekent zo'n 600planten. Als we in de toekomst overeen groter terrein beschikken, lukt dat zeker!

Er is sprake van aanleg van 50 ha productiebos in het kader van de herinrichting van de Veenkoloniën.

Twintig ha daarvan zal bij de herinrichting worden opgevoerd

Bouwen de muur, heneden de kruidentuin

waar het om gaat, wordt nu onteigend. In 1988 gaat die herinrichting van start. Aangezien er weinig natuurbos in Nederland is, wordt dit een unieke kans om, grenzend aan de Heemtuin, een zeldzaam terrein te scheppen dat ruimte kan bieden aan talrijke inheemse bomen en struiken en verschillende diersoorten. Als het groene licht gegeven wordt voor het natuurbos zal er rond het jaar 2000 met de aanpak begonnen worden.

Milieu edukatief centrum

Naast de plannen die de inrichting van de tuin betreffen, is men ook bezig met het opzetten van een milieu edukatief centrum voor de regio Oost-Groningen. Naast de al bestaande rondleidingen zullen cursussen gemaakt worden. De cursussen rond milieu en natuur in ruime zin richten zich zowel op vrouwengroepen, open-dag bezoekers en de toerist in het algemeen als op het onderwijs. Hiertoe inventariseert men momenteel de mogelijkheden voor het maken en verspreiden van lesmateriaal. Edukatieve instellingen op dit gebied zijn er in Oost-Groningen nog niet en het is duidelijk dat hier een stuk zinvolle werkgelegenheid ligt.

White men's tracé

Het aantal vogels is verdrievoudigd. Volgens de milieuviering waren er in het begin 25 soorten en onlangs telde men 75 soorten. Verder trekt de tuin hazen, konijnen en reeën die ook vrij toegang hebben, want er staat geen afrastering om de tuin. Tot nu toe heeft dat geen schadelijke gevolgen gehad. Wat nadelig voor de tuin kan zijn, is als de bezoeker buiten de paden treedt. Langs de randen van de paden ontstaat een zgn. tredflora, met o.a. weegbree of white men's tracé, zoals de indianen dat noemden. Bezoekers willen vaak de plantjes van dichtbij bestuderen en dan is de eerste stap al gezet.

De muur

Het meest spektakulaire in de tuin is de muur. Die trekt veel mensen, zelfs als achtergrond voor een trouwreportage wordt hij gebruikt. De muur is opgebouwd uit stenen die los op elkaar gestapeld zijn. Vooral in mei/juni is het een kleurrijk geheel, dan bloeien de rotsplantjes, ook staan er veel varens tussen. Op een afgelegen deel van de tuin heeft een imker een bijenstal. De heemtuinhoning wordt veel verkocht, evenals andere producten die vervaardigd worden zoals courgettes in 't zuur en kruidenazijn. Men kan plantjes kopen in de grote voorkweektuin.

